

PÁLYAKÖVETÉSI VIZSGÁLAT A ZRINYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM 2006-BAN VÉGZETT HALLGATÓI KÖRÉBEN

Absztrakt

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen zajló - a képzési folyamatot és a struktúrát egyaránt érintő- változásokhoz, a fenntartó egyre nagyobb fokú nyomása és belülről jövő kezdeményezések is hozzájárultak. A változtatás igénye azonban nem jelentheti azt, hogy minden területen, megfelelő és alapos indoklás nélkül módosításra kerüljön az oktatás menete. A képzést - mint az egyetem fő feladatát - érintő reformok körütekintő megtervezéséhez elengedhetetlen, hogy kellő mértékben meghatározásra kerüljön, milyen is a kiindulási állapot. Ennek érdekében a legváltozatosabb módszerek igénybevétele szükséges, legyen az matematikai, statisztikai, stb. Ehhez képest lehet meghatározni az elvárt fejlődés irányát, mértékét, módját és eszközét is. Jelen tanulmányban elvégzett vizsgálat arra irányult, hogy a volt hallgatók értékelhessék azt a képzési folyamatot, amelyben részt vettek. Ugyanakkor folytatását jelenti egy matematikai módszer alkalmazásának, amely a tanítás hatékonyságát mérte, ugyanezen hallgatók között.

Seeping changes respect training and organizational structure at the Miklós Zrínyi National Defence university running nowadays, contribute the conservators much the largest pressure and inner proposal. Claim of alteration mustn't mean, that every field of activity being modify without adequate and valid justifications. Changes affecting the training – as the main function of university- demands substantial plain and define the take-off status to a certain extent. In the interest of this aim recourse of mathematical, statistical ect. manners is necessary. According to this, may be appointed the way, measure, method and appliance of the reform. In this study the assay intended the graduates estimate the training process that they attend. At the same time, it means the continuation of an application a mathematical manner to measure teaching efficiency of the same students.

Kulcsszavak: pályakövetés, kérdőív, felsőoktatás, ZMNE

BEVEZETÉS

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) 2006-ban főiskolai diplomát szerzett hallgatóinak tanulmányi eredményein végzett vizsgálat [1], amelynek célja az oktatás hatékonyságának mérése volt, több dologra is ráirányította a figyelmet. Egyrészt, hogy az alkalmazott Data Envelopment Analysis (DEA) módszer alkalmas eszköz a tanítás hatékonyságának mérésére; másrészt kimutathatók voltak általa a szakoknak olyan jellemzői, amelyek más statisztikai módszerekkel nem meghatározhatók. Mindezen jellemzők ismeretében olyan következtetések megfogalmazására nyílt lehetőség, amelyeknek célja az egyének tanulási hatékonyságának fokozása.

Az elvégzett elemzés alapján véve azokra az adatokra támaszkodott, amelyeket a hallgatók az intézménybe való bekerüléskor felvételi pontszámként értek, illetve a képzés végén a záróvizsga és a diploma minősítéseként kaptak. Ez a fajta mérési rendszer az egyetem tanárainak értékelésén alapszik, tehát az oktatók minősítik a diákokat, a meghatározott szempontokat figyelembe véve. Ha megfordítjuk a kérdést, és azt állítjuk a középpontba, hogy vajon a hallgató miként értékeli az oktatók munkáját, vagy saját képzési folyamatát, akkor teljesebb képet kapunk a vizsgált folyamat hatékonyságát illetően. Ez adta az ötletet a következő kutatás elvégzésére, ami a már diplomás hallgatók egy évvel a végzés utáni monitorozását és munkaerő-piaci elhelyezkedését, illetve a megszerzett ismeretek hasznosságát volt hivatott feltérképezni. Vagyis arra a kérdésre kerestem a választ, hogy egy évvel a végzés után hogyan ítélik meg a diákok mindazokat az ismereteket, képességeket és készségeket, amit az egyetemünkön megszereztek.

ELŐZMÉNYEK

Megfogalmazható a kérdés, hogy miért szükségesek ezek a vizsgálatok? A ZMNE nagy múltú intézmény, a magyarországi államilag elismert 18 egyetem egyike, ahol jelenleg a szerkezeti átalakítás folyamata zajlik. Minden olyan elemzés, vizsgálat segítheti ennek a folyamatnak az optimális megvalósulását, amely a képzésre - mint az egyetem alapvető feladatára - irányul. Ezek ismeretében az előnyöket erősíteni, a hátrányokat pedig kiküszöbölni lehetséges, ami a ZMNE versenyképességét javíthatja a felsőoktatási piacon. A felsőoktatási intézmények között kiéleződött a verseny, és a minőség helyeződött előtérbe a mennyiségi képzéssel szemben. Ez a kérdés pedig a mai [2] viszonyok között a minőségbiztosítás [3] fogalmával cseng össze.

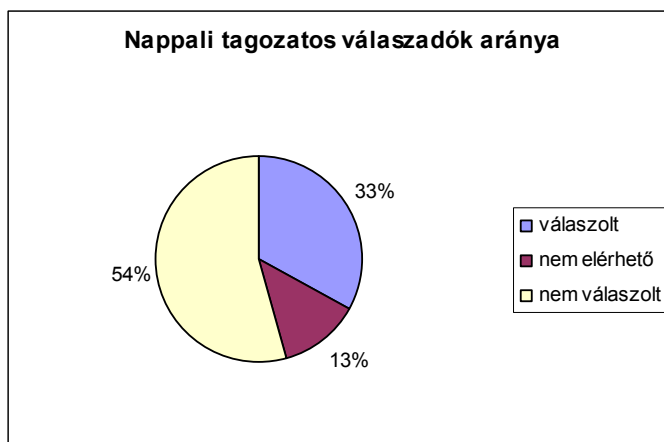
Ha a képzési folyamat minőségértékelése komplex rendszert alkot, akkor az ebből levont következtetések a kiemelkedően jó és a különösen gyenge területek azonosítására is lehetőséget adnak. Ezen területekre fókuszáló elemzés és vizsgálat volt a DEA felmérés középpontjában, és hiba lenne egy vizsgálat alapján értékelést és véleményt mondani. Ezért tartottam szükségesnek a további kutatás lefolytatását, melynek eredményét jelen tanulmányban foglaltam össze. Mindezek a megállapítások egy átfogó, egész egyetemet érintő SWOT¹ elemzés részét is képezhetnék, amely pontosan beilleszthető a marketing tervezés folyamatába. Véleményem szerint elengedhetetlen ennek a tervezési folyamatnak az elvégzése. Enélkül és az ehhez szorosan kapcsolódó kommunikációs stratégia kialakítása

¹ SWOT elemzés: A szervezetben az Strength-erőségek, Weaknesses- gyengeségek, Opportunities- lehetőségek, Threats- fenyegetettség pontos meghatározására készített táblázatos formájú elemzés, amely a döntési folyamatot megkönnyíti.

nélkül az egyetemünk elveszítheti azokat az előnyeit, amelyek eddigi helyzetéből adódnak, illetve képtelen lesz újabbakat szerezni a fennmaradásához.

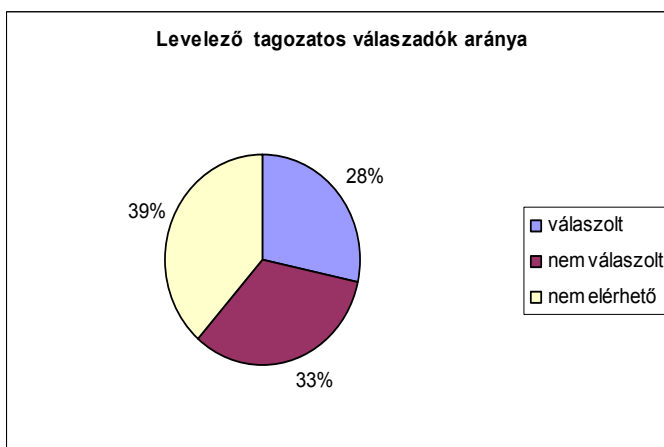
A KÉRDŐÍVES VIZSGÁLAT MEGVALÓSÍTÁSI FOLYAMATA

A vizsgálat tárgya a 2006-ban nappali tagozaton végzett 88 és a levelezőn végzett 386 hallgató volt. Mivel olyan adatbázis nem állt rendelkezésre, amely a hallgatók e-mail címét tartalmazza, az elektronikus úton való megkereséshez egyéb eszközt kellett igénybe venni. A nappali tagozaton a végzettek közül 77 főt sikerült előzetesen megkérdezni arról, hogy egy kérdőív kitöltésében részt vennének-e. A végzettek egyharmad része válaszolt pozitívan a megkeresésre, és vállalkozott a kérdőív kitöltésére. A részvételi arány megfelel az általános kérdőíves vizsgálati tendenciáknak, és több annál, mint amit előzetesen vártam, mivel a válaszadás a nyári szünetre és a szabadságolási időszakra esett./1.ábra/

1. ábra

A volt levelezős hallgatók közül 240 főnek sikerült az elektronikus elérhetőségét felkutatni. Az összes vizsgált személy 28%-a vállalkozott arra, hogy válaszoljon a kérdőív kérdéseire. Itt valamivel alacsonyabb volt a részvétel, mint a nappali tagozaton, de ez talán magyarázható azzal, hogy a végzett tisztekben erősebb mértékű a kötelességtudat, és magasabb szintű a kötődés az almamáterhez, hiszen ott több időt töltöttek, mint a levelezősök./2.ábra/

2. ábra

Szükséges megjegyezni, hogy mivel az egyetemen még soha nem volt arra példa, hogy a volt hallgatókat az elvégzett képzésről meginterjúvolják, ennek gyakorlata nem alakult ki. A NEPTUN² rendszerben a hallgatóknak lehetőségük van az oktatóik véleményezésére, viszont a végzett hallgató, az intézményt elhagyva már semmilyen visszacsatolási lehetőséggel nem rendelkezik. Bár a Felsőoktatási Törvény [4] rendelkezik arról, hogy létre kell hozni a Felsőoktatási Információs Rendszert (FIR) , amelyre épülni fognak olyan új rendszerek, mint például a pályakövetés rendszere, ugyanakkor több egyetem is működtet már hasonlót (mint pl. a Corvinus Egyetem [5], vagy az ELTE [6]) nem várva a központi kiépítésre.

A VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI

1) A jelentkezés okai

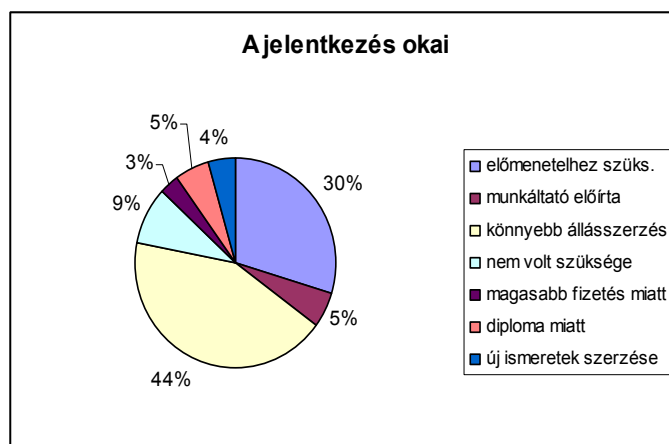
A vizsgálat célja az informálódás volt azokról a kérdésekről, amelyek a képzés kapcsán felmerülhetnek. Talán az első és legfontosabb, hogy miért választja valaki továbbtanulási céljaként a ZMNE-t? Nyilván a nappali és a levelezős hallgatók indíttatása eltér egymástól, de bizonyos közös pontok, ami az előmeneteli lehetőségeket, vagy a könnyebb állásszerzést illeti, kétségtelenül mindkét esetben megtalálhatók. Összességében elmondható, hogy a többség (43%) azért akart nálunk továbbtanulni, hogy könnyebben kapjon állást. A nappalisok azért, mert náluk eleve adott a végzés után a hivatásos katonai szolgálat lehetősége, a levelezősök esetében pedig a választott szakból adódó remélt munkaerő-piaci előnyök miatt.

Többen (30%) azért választják a továbbtanulást, mert az az előmenetelükhöz szükséges, vagyis ahhoz, hogy magasabb pozíciót töltsenek be, s ezáltal több pénzt keressenek. Mivel mindössze 5% volt azoknak az aránya, akik számára a munkáltató írta elő a diploma megszerzését, ebből arra lehet következtetni, hogy az, hogy a jelentkező diploma megszerzésével magasabb pozíciót tölthet be a végzés után, egyáltalán nem biztos. Tehát nem garantált előrelépést biztosít a diploma, csak lehetőséget, amivel a munkáltató egyáltalán nem köteles élni. Mint ahogy az egyik válaszadó megjegyzi, hogy nagyon kevés azoknak a végzetteknek a száma, akinek ez az előrelépés sikerül.

Ugyancsak a válaszadók 5%-a volt az, aki pusztán a felsőfokú végzettség megszerzése miatt jelentkezett. Ezek szerint nekik vagy megtetszett egy szak, vagy ajánlották számukra, hogy azt viszonylag kevés befektetéssel el lehet végezni.

Majdnem ugyanennyien (4%) új ismeretek megszerzése céljából iratkoztak be, vagyis számukra olyan - máshol meg nem szerezhető - ismereteket tudunk kínálni, ami miatt minket választottak. Meglepően sok viszont azoknak a száma (9%), akiknek elmondásuk szerint „nem volt szükségük a diplomára”. Hogy mégis miért választották a szabadidejük eltöltésének ezt a módját, erre újabb vizsgálatot deríthet fényt. /3.ábra/

² NEPTUN rendszer: Egységes Felsőoktatási Tanulmányi Rendszer

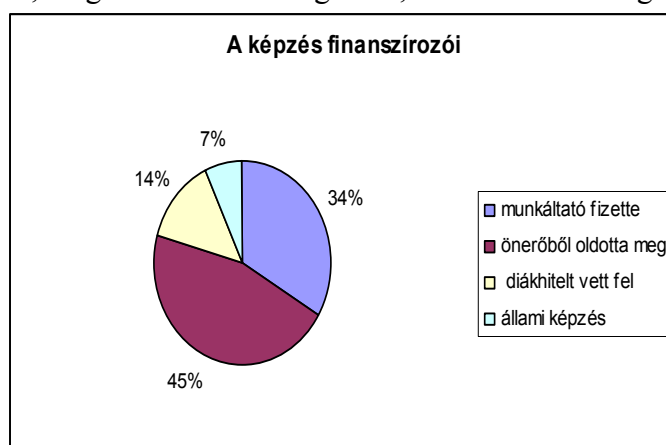

3. ábra

2) A képzés finanszírozói

Miután képet kaptam arról, mennyire sokrétű a szándék, amely a diákokat vezérli, érdeklődésem középpontjába az került, hogy mindezt ki finanszírozza. Kis részük államilag támogatott képzésben vett részt (nappalisok), a többség viszont (45%) önerőből oldotta meg a továbbtanulását, 14%-uk pedig diákhitelt vett fel. Ha az eredményt elfogadjuk hitelesnek, akkor a jelentkezők meglehetősen nagy részének rendelkezésére állt félévente a képzés költsége és kisebb az a hányad, akinek diákhitelt kellett igénybe vennie. Az más kérdés, hogy a válaszadók többsége a szülők, nagyszülők segítségét is igénybe veszi a képzés költségeinek előteremtéséhez, illetve többen kombinálva élnek a lehetőségekkel.

A végzetek 34%-t támogatta valamilyen formában a munkáltatója. A válaszok azt tükrözték, hogy a teljes képzési költség 30%-a és 100%-a között változtak a munkáltatók hozzájárulásai, ugyanakkor munkaidő kedvezményben, vagy a vizsgák idejére tanulmányi szabadságban csak kevesek (10%) részesültek, így megállapítható, hogy azok számára is jelentős többletterhet jelent a továbbtanulás, akiknek a munkáltatója a képzés költségeiből részt vállal, és mint azt feljebb láttuk, nem is biztos az előrelépés. /4.ábra/. Egy biztos, a felsőoktatás nem ingyenes, meghatározott költsége van, mint minden szolgáltatásnak.

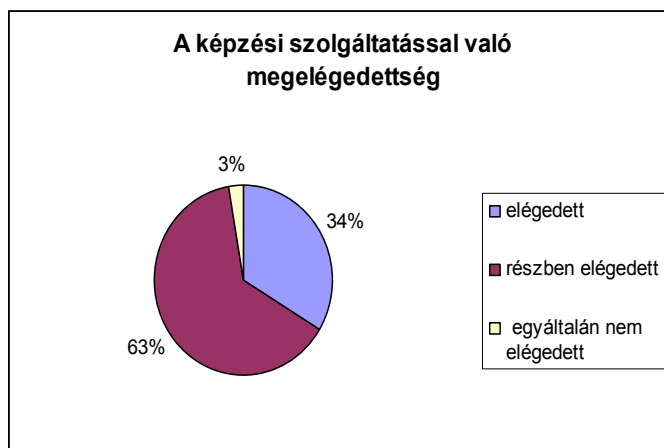
4. ábra

3) A képzési szolgáltatással való megelégedettség

A vevő, vagyis a diák mennyire elégedett a vásárolt szolgáltatással? Maga a kérdésfeltevés is tartalmaz szubjektív elemeket, hiszen nehéz árnyaltan válaszolni, mindenesetre a

válaszadók 38%-a elégedett volt, 59%-a részben volt elégedett. Érdekes módon 3% egyáltalán nem volt elégedett.

Az elégedetlenségnek számos okát nevezték meg a válaszadók, a legtöbben az elméleti ismeretek gyakorlatba történő átültetésének elmaradását jelölték meg legfőbb hiányossággként. Többen a fűtés elégtelen voltát, a nehézkes tanulmányi ügyintézés, a többszöri óraelmaradást, a nem megfelelő információáramlást is megnevezték elégedetlenségük forrásaként. Ezek főként a képzést befolyásoló külső tényezők, amelyek elhanyagolhatók, ugyanakkor nagyon sok múlik azon, hogy a hallgató hogyan érzi magát a tanulási ideje alatt az intézményben../5.ábra/

5. ábra

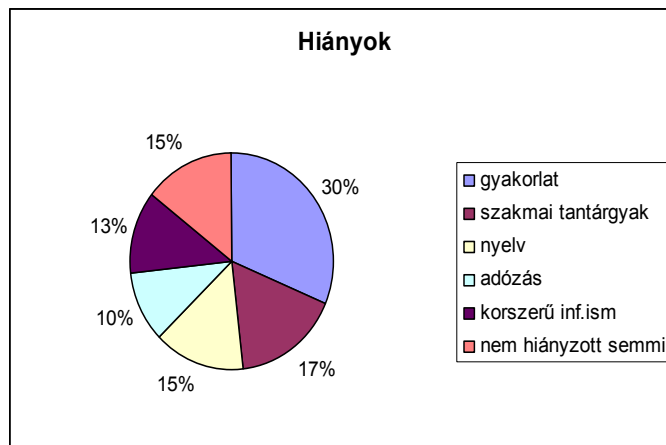
4) A képzés tartalmának értékelése

Ami a képzés tartalmát illeti, kíváncsi voltam, hogy melyek voltak azok az ismeretek, amiket a hallgató fontosnak értékel, illetve megszerzését is fontosnak tartja, napi munkájában használja, tehát megszerzéséért megérte az intézménybe járni. A volt nappali tagozatos hallgatók egyértelműen kiálltak a katonai szemléletmód kialakítása mellett. Kiderült a testnevelés, a szakmai tantárgyak és a fegyverzettechnikai ismeretek fontossága, ugyanakkor többen hiányolták azokat a konkrét gyakorlati ismereteket, amelyeket a csapatoknál a vezetésben tudnak hasznosítani.

Mind a nappali, mind a levelező tagozaton jellemző volt a mérnöki szemlélet és látásmód kialakításának pozitív értékelése, amely egy tantárgyakon felül álló fogalom, és mint ilyen, elégedettségemnek adok hangot, hogy erre a kollégák megfelelő hangsúlyt fektetnek. A válaszadók között érezhetően a tanult szaktól függött, hogy mit tartanak fontosnak, főleg a szaktantárgyak kerültek előtérbe. Érdekesen ítélik meg a hallgatók, hogy melyek voltak azok az ismeretek, amelyekre egyáltalán nincs és nem volt szükségük, bár azt még nem lehet tudni, hogy nem is lesz.

Arra a kérdésre, hogy melyek voltak azok az ismeretek, amelyeknek az elsajátítására úgy érzik szükségük lett volna, de nem kapták meg, a többség (25%) a gyakorlati képzés hiányát jelölte meg. Érdemes tehát a képzési szerkezet olyan átalakítására törekedni, amely lehetőséget biztosít minden szakon a hallgatók kihelyezésére gyakorlati helyekre – mint ahogy azt több főiskola és egyetem megteszi - , vagy innováció formájában olyan gyakorlati helyek kialakítására az egyetemen, amelyek lehetőséget biztosítanak nemcsak a konkrét ismeretek megszerzésére, hanem kutatóműhelyek kialakítására is.

Figyelemre méltó, hogy a hallgatók 10%-a nehezményezi, hogy míg a diploma megszerzéséhez nyelvvizsga megléte kötelező, a levelező tagozaton semmilyen formában nem biztosított a nyelvi képzés. Felmerült az adózással, szakmai joggal, informatikával, pályázattal, könyvelő programok használatával kapcsolatos ismeretek igénye, amelynek figyelése és beépítése a képzési rendszerbe elengedhetetlen./6.ábra/

6. ábra

5)A diploma munkaerő-piaci értékének megítélése

Mindezen hiányosságokat figyelembe véve, a diploma munkaerő-piaci értékét a válaszadók 49%-a jónak találta. A közepesnek vagy megfelelőnek ítélok száma éppúgy 23%-23% volt, míg kiválónak 5% értékelte. Ha az egyetem szempontjából elfogadhatónak a jó vagy kiváló minősítést tekintjük, akkor ezt a válaszadók 54%-ától kapta meg, míg 46% azoknak az aránya, akik gyengének minősítették a diplomájuk értékét a munkaerőpiacon. Véleményem szerint ez a szám magas, és mindenképpen meg kell tenni a megfelelő lépéseket, hogy ezen az eredményen javítsunk, és le kell vonni a megfelelő következtetéseket.

Összehasonlítva a hallgatók által megítélt diplomaminősítéseket³ az oktatók által kiadott diplomaminősítésekkel, nappali tagozaton 64%-ukat ítéltük jónak, vagy kiválónak, ami 10%-kal több, mint ahogy ők ítélték a diplomájuk értékét. Míg elégségesnek vagy közepesnek 26%-t értékeltünk, ők 46%-ban ítélték meg ezt. Levelező tagozaton hasonlóképpen az figyelhető meg, hogy a tanárok lényegesen jobbra minősítették a diplomát, mint ahogy azt a hallgatók a piaci viszonyoknak megfelelően saját maguk tették./ 7.ábra/

Tagozat	Diploma minősítése oktatók által		Diploma minősítése a hallgatók által	
	jó-kiváló	közepes-elégséges	jó-kiváló	közepes-elégséges
nappali	64%	26%	54%	46%
levelező	58%	42%		

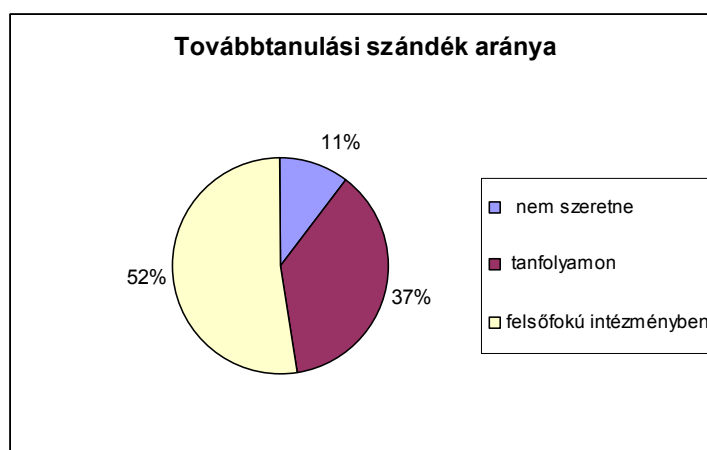
7. ábra

³ Tibenszkykéné Fórika Krisztina: Az oktatás hatékonyságának mérése a ZMNE 2006-ban végzett hallgatóin data envelopment analysis (DEA) módszer használatával (7-8)

Ez nem baj. Tulajdonképpen nagyon is jól esik a hallgatónak, ha a tanárok a képzés végén meg vannak vele elégedve, ugyanis így sikerélménnyel és egy diplomával gazdagabban hagyja el az intézményt.

6) Továbbtanulási érdeklődés

Ez a fajta megengedő, hallgatóközpontú szemlélet, amely párosul a minőségi oktatással és kiváló oktatói gárdával, azt indukálja a hallgatók többségében, hogy tanulni jó, és továbbtanulási szándékukat vizsgálva 53%-uk - vagyis minden második - felsőfokú oktatási intézményben tovább akar tanulni. Jelentős részük (37%) pedig tanfolyamon képezné tovább magát, és mindössze 11% mondta azt, hogy nem akar továbbtanulni. /8.ábra/

8. ábra

Amennyiben az egyetem képes úgy megújulni, hogy azok számára is továbblépési lehetőségeket biztosítson, akik már a ZMNE-n végeztek, akkor ezek a számadatok jelentős optimizmusra adhatnak okot, hiszen nem vettük el a kedvét a tanulástól az ide jelentkezőknek. Ezt a sejtést erősíti meg az a visszajelzés is, hogy a kérdezettek 78%-a tanácsolná másnak is, hogy az egyetemünkre jelentkezzen, nem utolsó sorban a tanárok magas szakértelmére, ugyanakkor segítőkész viselkedésére és jó szándékára hivatkozva. Nem elhanyagolható számú végzett hallgató(22%) azonban nem tanácsolná az egyetemünkre való jelentkezést, és véleményem szerint azok a javaslatok, megjegyzések amelyek az ő válaszaikban megtalálhatók, kiemelt figyelmet érdemelnek, és egy további átfogóbb elemzés részét kell, hogy képezzék.

ÖSSZEGZÉS

Az elvégzett vizsgálat alapján arra a következtetésre jutottam, hogy önmagában a tanítás hatékonyságának vizsgálata, a minőség minden kérdésére nem ad választ, ezért a minél több oldalról történő elemzés adhat megbízható eredményt. Tehát a döntés-előkészítési folyamat részét kell hogy képezze a valós állapot minél pontosabb megismerése és ennek feltérképezésére minden módszert igénybe kell venni, legyen az statisztikai, matematikai, vagy éppen kérdőíves.

A valós állapothoz képest lehet megfogalmazni a várható fejlődés irányát, minimalizálni az előre nem látható negatív események bekövetkezésének mértékét, redukálni a konfliktusokat és a lehető legsokrétűbb kommunikációval tudatosan építeni az egyetem arculatát.

IRODALOMJEGYZÉK:

[1] Tibenszkyné Fórika Krisztina: Az oktatás hatékonyságának mérése a ZMNE 2006-ban végzett hallgatóin Data Envelopment Analysis (DEA) módszer használatával, Zrinyi.ZMNE.hu/hadmernok/2007_2)

[2] A felsőoktatás minőségbiztosításának európai sztenderdjei
<http://www.mab.hu/doc/ESGford.doc>

[3] Embedding Quality Culture in Higher Education - EUA Case Studies 2007

[4] 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról*, 2.sz.melléklet

[5] <http://www.bkae.hu/index.php?id=p100035>

[6] <http://www.tofk.elte.hu/new/node/82>